

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТА

УДК 378.147

*Анна Жданюк, аспірант
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТА

У статті проаналізовані погляди науковців щодо визначення поняття “конфліктологічна готовність”. З’ясовано існування лише поодиноких досліджень, що торкаються проблеми конфліктологічної підготовки спеціалістів юридичного профілю. Дано авторське бачення сутності розмежування понять “конфліктологічна компетентність” та “конфліктологічна готовність” фахівця. Акцентуючи на особливій значущості конфліктологічної компетентності у професійному становленні майбутнього юриста, доведена необхідність введення її до складу базових компетентностей фахівця.

Ключові слова: конфліктологічна компетентність, конфліктологічна готовність, професіональне становлення юриста, базові компетентності юриста.

Літ. 9.

*Анна Жданюк, аспірант
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля, г. Днепр*

КОНФЛІКТОЛОГИЧЕСКАЯ ГОТОВНОСТЬ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ КОНФЛІКТОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ЮРИСТА

В статье проанализированы взгляды ученых, которые касаются определения понятия “конфликтологическая готовность”. Установлено существование ограниченного количества исследований, посвященных проблеме конфликтологической готовности специалистов юридического профиля. Дано авторское видение сущности разграничения понятий “конфликтологическая компетентность” и “конфликтологическая готовность” специалиста. Акцентируя на особой значимости конфликтологической компетентности в профессиональном становлении юриста, доказана необходимость введения ее в состав базовых компетентностей специалиста.

Ключевые слова: конфликтологическая компетентность, конфликтологическая готовность, профессиональное становление юриста, базовые компетентности юриста.

*Anna Zhdanyuk, Postgraduate Student
Alfred Nobel University, Dnipro*

THE CONFLICTOLOGICAL READINESS AS THE BASEMENT OF THE FORMATION OF THE CONFLICTOLOGICAL LAWYER'S COMPETENCE

The article deals with the theoretical analysis of the current scientific viewpoints in accordance with the determination of the notion “the conflictological commitment”. The author considers the lack of researching of the problem of conflictological arrangement of specialists of the juridical profile. The author's point of view on the essence of the differentiating the notions “the conflictological competence” and “the conflictological commitment” of the specialist. It has been determined that the conflictological commitment of the future lawyer is the integrative creation of person, which characterized with the steady motivation and aiming for the conflict-free cooperation during the realization of the professional functions; the high level of the acquirement of the theoretical conflictological knowledge and the formation of the practical skills which are necessary for the prevention and solving the conflicts in the professional activity, that are the basement of the formation of the conflictological competence of the specialist.

Making an emphasis on the specific significance of the conflictological accomplishment of the future lawyer's, the author identifies the absence of the conflictological competence as the certain component in the system of the competencies of such specialists. It has been stated that in the process of the communication in the conflictological environment the lawyer, using the system of the relevant knowledge and owning the necessary professional personal qualities, either could “settle a dispute”, to convert it into the constructive cooperation or could provoke the further “developing” of the conflict behavior of the participants of the professional activity, what has proved the invalidity of the insertion of the conflictological competence into the composition of the communicative competence of the specialist. The author determines the necessity of the insertion into the narration of the base lawyer's competencies of the conflictological competency as the certain kind, in order to the owning of the main peculiarities of such competencies (multifunctionality, concreteness, the ability of the assurance of the wide sphere of developing of personality), typically only this

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТА

determines the result of the solving of professional tasks, the reaching of the aims of the juridical professional's activity.

Keywords: *the conflictological competency, the conflictological commitment, the professional lawyer's attitude, the base lawyer's competencies.*

Постановка проблеми. У сучасній державно-правовій дійсності настала епоха реформування та вдосконалення усіх систем, у тому числі правових. Процес правової модернізації викликаний змінами суспільних відносин, що мають конфліктогенний характер, у політичній, соціально-культурній, економічній та інших сферах та вимагає відповідної готовності сучасних фахівців юридичного профілю до таких перетворень. З огляду на це, метою правничої освіти є формування компетентностей, необхідних для розуміння природи і функцій права, змісту основних юридичних інститутів, застосування права, а також меж юридичного регулювання різних суспільних відносин. Здобувачі правничої освіти повинні бути готові до служіння суспільству, будучи відданими принципам людської та професійної гідності, справедливості, неупередженості, співпереживання та дотримання високих етичних стандартів, запобігаючи та вирішуючи конфлікти, що постійно супроводжують їх у професійній діяльності. Отже, на сьогодні особливого значення набуває формування у процесі навчання у вищому навчальному закладі конфліктологічної компетентності правознавця, що є найвищим проявом його конфліктологічної готовності.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Теоретичним питанням конфліктологічної готовності майбутнього фахівця у процесі навчання у ВНЗ присвячена значна кількість наукових досліджень, серед яких: формування готовності майбутнього фахівця до розв'язання професійних конфліктів (З. Дринка, Н. Підбуцька, Н. Самсонова та ін.); готовності вчителя до запобігання та розв'язання конфліктних ситуацій (Г. Антонов, Г. Болтунова, Я. Довгополова, Л. Порохня); готовності майбутніх соціальних педагогів до запобігання та розв'язання професійних конфліктів (А. Лукашенко, М. Трухан); готовності майбутніх практичних психологів до розв'язання міжособистісних конфліктів (Є. Варлакова); готовності майбутніх дільничних інспекторів міліції до розв'язання конфліктних ситуацій під час навчання у вищому навчальному закладі МВС України (С. Гіренко, В. Лазарев); дидактичні умови підготовки студентів до вирішення професійних конфліктологічних завдань (З. Дринка) та інші. Однак, серед розмаїття наукових робіт,

присвячених окресленій проблемі, можна виокремити лише поодинокі дослідження, в яких розглядаються особливості конфліктологічної готовності майбутніх юристів.

Мета статті – провести теоретичний аналіз існуючих поглядів щодо визначення та розмежування понять “конфліктологічна готовність” та “конфліктологічна компетентність” майбутніх юристів.

Виклад основного матеріалу. Перш за все зазначимо, що науковцями для визначення певного рівня оволодіння фахівцями конфліктологічними знаннями та вміннями паралельно вживаються в дослідженнях терміни “конфліктна компетентність”, “конфліктологічна компетентність” та “конфліктологічна готовність”.

Так, З. Дринка, розглядаючи дидактичні умови підготовки студентів до вирішення професійно-конфліктологічних задач, вважає, що конфліктологічна готовність є одночасно складовою соціально-психологічної компетентності та спеціальної готовності для такого типу професій, в яких використання та моделювання конфліктних ситуацій та конфліктів із суб'єктами професійної діяльності виступає сутністю професійної готовності [4].

Фахівець, що володіє конфліктологічною готовністю, на думку Н. Підбуцької, вже підготовлений до професійної діяльності на всіх рівнях ускладнень: від міжособистісних (конфліктні ситуації і конфлікти із суб'єктами професійної діяльності) до внутрішньоособистісних (подолання внутрішньоособистісних рольових, когнітивних, мотиваційних конфліктів). Вона є результатом конфліктологічної підготовки майбутнього інженера-управлінця [6, 90].

Л. Порохня вважає, що ефективність формування готовності майбутнього учителя до запобігання та розв'язання конфліктних ситуацій залежить від активної взаємодії різних факторів: розуміння, усвідомлення майбутніми учителями принципу виконання дій щодо запобігання конфліктних ситуацій, знання результатів розв'язання конфліктних ситуацій, вплив раніше засвоєних знань та вмінь відносно запобігання та розв'язання конфліктних ситуацій і вироблення навиків на конкретний момент навчання, раціональне співвідношення репродуктивності та продуктивності [7, 149].

Цікавою є позиція Н. Самсонової, яка виокремлює конфліктологічну готовність у

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТА

структурі конфліктологічної культури фахівця і визначає її як усвідомлення важливості попередження та подолання конфлікту, уміння обирати оптимальну стратегію поведінки, здатність керувати власним емоційним станом, проявляючи толерантність, емоційну стійкість та стресостійкість [8]. Авторка вважає, що конфліктологічна готовність фахівця виконує функцію регулятивного базису для комунікативної і перетворюючої конфліктологічної діяльності фахівця у конфліктогенному професійному середовищі. Подібні думки у своїх роботах виказують О. Бартків та І. Козич.

На думку О. Дзяни, конфліктологічна готовність майбутніх фахівців сфери обслуговування полягає в здатності розв'язувати конфлікти в професійному середовищі, вмінні розуміти конфлікт та керувати ним, оцінювати конфліктну ситуацію та прогнозувати її наслідки, вмінні діагностувати на початковій стадії виникнення конфлікту, попереджати його або вирішувати конструктивним способом.

Важливими для нашого дослідження є погляди науковців, які у своїх роботах визначають конфліктологічну компетентність як інтегроване особистісне утворення фахівця, що передбачає його теоретичну і практичну готовність до профілактики, запобігання та розв'язання конфліктів, що дає можливість забезпечити антиконфліктний характер професійної діяльності.

Я. Довгополова зазначає, що готовність майбутнього викладача до попередження конфліктів у професійній діяльності являє собою інтегративну якість особистості, що характеризується наявністю потреби особистості у безконфліктній взаємодії під час виконання професійних функцій та усвідомленим прагненням і спрямованістю на її організацію; високим рівнем оволодіння конфліктологічними знаннями, необхідними для попередження конфліктів у професійній діяльності; сформованістю умінь попередження конфліктів (комунікативно мовленнєві, організаційно-управлінські, морально етичні), емоційного інтелекту й рефлексії. Як багатопланове утворення, що містить як раціональні компоненти, так і особистісні складові, розглядає М. Трухан конфліктологічну готовність майбутніх соціальних педагогів до діяльності з розв'язання професійних конфліктів у закладах освіти. На думку Л. Березовської та Т. Конц готовність до вирішення конфліктів – це інтегральне психологічне утворення, яке створює суб'єктивні передумови професійної поведінки і діяльності в

ситуації конфлікту. Є. Варлакова трактує готовність до розв'язання міжособистісних конфліктів як стійку систему професійно важливих якостей особистості, її досвід, знання, навички, вміння, що є необхідними як для конструктивного розв'язання міжособистісних конфліктів у життєдіяльності клієнтів, так і у взаємодії психолога з клієнтом.

Під конфліктологічною готовністю працівника ОВС С. Гіренко розуміє систему особистісних характеристик (знань, вмінь, навичок та здібностей), які регулюють оптимальне його функціонування в професійно обумовлених в конфліктонебезпечних ситуаціях, забезпечують його здатність їх використовувати для успішного, свідомого впливу на конфлікт та його суб'єктів для досягнення певної мети [1, 35].

Цілісною якістю особистості, що охоплює: професійну самосвідомість, ставлення до діяльності, мотиви, способи діяльності, здатність до практичної реалізації цих способів та професійно значущі якості особистості майбутнього міліціонера, вважає готовність до розв'язання конфліктних ситуацій В. Лазарева. Згадане психолого-педагогічне новоутворення формується значною мірою на основі позитивного ставлення фахівців до виконання своїх обов'язків, наявності відповідних рис характеру, здібностей та темпераменту, володіння необхідними знаннями, вміннями та навичками у галузі юридичної психології та конфліктології. На думку авторки, сформована готовність до розв'язання конфліктних ситуацій є однією з найважливіших умов успішної професійної діяльності спеціалістів.

Ураховуємо погляди науковців, які у своїх роботах розглядають психологічну готовність фахівців до попередження і розв'язання конфліктів: М. Ніконорова визначає її як систему знань, умінь та навичок, особистісних характеристик, які необхідні для успішної профілактики організаційних конфліктів; Н. Горлова – як складну системну якість, що складається з декількох структурних компонентів, які знаходяться в функціональному взаємозв'язку один з одним; Г. Ложкін – як інтегральне психологічне утворення, яке створює суб'єктивні передумови професійної поведінки і діяльності в ситуації конфлікту.

На конструктивному аспекті готовності майбутніх фахівців до запобігання та розв'язання конфліктів наголошують І. Холковська, яка акцентує увагу на уміннях займати конструктивну позицію у професійній діяльності за умов розгортання конфліктної ситуації, прагненні дотримуватися установок і правил

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТА

діалогічного спілкування, уміннях реалізувати всі етапи керівництва конфліктними ситуаціями (діагностика конфлікту, прогнозування особливостей розвитку, попередження, власне конфліктна взаємодія, розв'язання проблемної ситуації) та А. Скок, яка зазначає, що людина набуває конфліктологічної компетентності якщо змогла усвідомити і прийняти толерантність як цінність, що дозволяє людині у подальшому жити з іншими нормами та цінностями, які допомагають їй в подальшому займати таку позицію, яка обумовлює конструктивний вихід з конфліктної ситуації [7].

Серед розмаїття наукових робіт, присвячених проблемі готовності до запобігання та вирішення конфліктів у професійній діяльності, можна виокремити лише поодинокі дослідження, що висвітлюють проблему

Щодо наукових робіт, присвячених конфліктологічній готовності майбутніх юристів, особливої уваги заслуговує дослідження К. Маркарової. Вона розглядає конфліктологічну компетентність юриста як необхідну частину його професіоналізму, що представляє собою інтегровану характеристику психологічних, моральних, професійно-значущих якостей особистості, а також знань, умінь та навичок, що формуються у процесі професійної підготовки та забезпечують повноцінну здатність спеціаліста у галузі юриспруденції керувати конфліктом, у разі утворення конфліктогенне професійне середовище [5].

На думку Є. Грищенко, конфліктологічна компетенція юриста представляє собою сукупність конфліктологічних знань як виду професійних знань про конфлікти та пов'язані із ними явища та факти [3].

Н. Свиридюк у своїй роботі акцентує увагу на світоглядно-конфліктологічній компетентності юристів, фахова діяльність яких обов'язково присутня в управлінському апараті, представницьких органах усіх рівнів, правоохоронних органах тощо. Автор наголошує на необхідності оволодіння студентами юридичними механізмами вирішення конфліктів як найбільш ефективними, що сприяють вирішенню суперечностей законним шляхом, стабілізують ситуацію, породжують цілком реальні правові, соціальні й економічні наслідки і, що важливо, гарантують ухвалені рішення авторитетом та силою держави або міжнародного співтовариства [9].

В. Гришко розглядає конфліктологічну компетентність юристів як форму соціальної практики, що сприяє вирішенню соціальних конфліктів, стабілізації правовідносин, становленню громадянського суспільства [2].

А. Іванова визначає значущість конфліктологічної компетентності у професійному становленні юриста, та зосереджується на її спрямованості на запобігання вірогідності виникнення соціальної, міжособистісної напруги; розширення можливостей отримання інформації про стан взаємовідносин учасників процесуальних відносин (кримінального, громадянського, арбітражного, судового тощо); сприяння більш глибокому пізнанню учасниками конфлікту один одного та проблеми, що виникла між ними.

У межах нашого дослідження ми розмежуємо поняття “конфліктологічна компетентність” та “конфліктологічна готовність”. У сучасній науці компетентність переважно розглядають як найважливішу умову ефективної діяльності особистості, як показник її здібностей та визначають як інтегративну якість особистості, яка проявляється у здатності й готовності до діяльності і базується на знаннях і досвіді. Досвід є важливою складовою компетентності, адже основою компетентності є не тільки знання, обізнаність й навички, а й досвід соціально-професійної діяльності. З цього приводу важливими для нашої роботи є погляди В. Семиченко, яка пов'язує конфліктологічну компетентність із результатами діяльності з розв'язання конкретних проблем. Компетентність при цьому визначається як результативність сформульованих та вирішених суб'єктом проблемних завдань у певній сфері діяльності. Основним показником результативності розв'язання конфліктної ситуації слугує якість усунутих суб'єктом суперечностей. Зв'язок компетентності з досвідом та результативністю діяльності, на нашу думку, складає основу різниці понять “компетентність” і “готовність”.

Враховуючи це, вважаємо, що готовність забезпечує основу для формування компетентності, отже конфліктологічна компетентність – це найвищий прояв конфліктологічної готовності фахівця, при чому готовність характеризується стійкою мотивацією й налаштованістю на діяльність, а компетентність базується на досвіді та визначається результативністю діяльності.

Наголошуючи на особливій значущості конфліктологічної освіченості майбутніх юристів, констатуємо відсутність конфліктологічної компетентності як окремого компонента у системі компетентностей таких фахівців. Дотримуючись класифікації, запропонованої А. Хуторським, визначаємо: ключові (базові, міжпредметні) – компетентності, що формують здібності в студента знаходити і застосовувати потрібну інформацію, працювати в команді, бути готовим

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТА

до постійного навчання і переучування; загальнопредметні – такі, що відносяться до певного кола навчальних предметів та формують здібності у студента вирішувати проблеми на основі відомих фактів, понять з різних освітніх областей; предметні – мають конкретний опис і можливість формування в рамках навчальних предметів. Ми вважаємо, що в умовах професійної підготовки майбутніх правознавців важливе місце посідають базові (ключові, універсальні, метапредметні, міждисциплінарні) компетентності особистості, яким відведено провідну роль у вирішенні різнопланових особистісних і професійних проблем (комплекс освітніх досягнень майбутнього спеціаліста, які він набуває в процесі навчання з метою подальшого розвитку й імплементації у професійній діяльності, що характеризується стійкістю позитивних мотивів професійного саморозвитку і заснований на досвіді професійно орієнтованої діяльності.

Більшість науковців визнають такий перелік базових компетентностей майбутнього правознавця: навчальна, соціальна, етична, комунікативна, інформаційна. Саме у межах комунікативної компетентності вчені виділяють знання та уміння майбутніх юристів до запобігання та вирішення конфліктів у професійній діяльності, що, на наш погляд, є неविप्राвадим. У процесі спілкування у конфліктогенному середовищі юрист, використовуючи систему відповідних знань та володіючи необхідними професійно-значущими особистісними якостями, може або “погасити конфлікт”, перетворити його у конструктивну взаємодію, або спровокувати подальше “розгортання” конфліктної поведінки учасників професійної діяльності. Отже, вважаємо за необхідне ввести до переліку базових компетентностей юриста конфліктологічну компетентність як окремий вид, адже, найчастіше саме вона визначає результат вирішення професійних задач, досягнення цілей діяльності професіонала у галузі юриспруденції.

Висновки. Таким чином зазначаємо, що фахівець, який має високий рівень конфліктологічної компетентності, здатний виходити за межі конфліктної ситуації, бачити причини виникнення конфлікту, враховувати усі аспекти суперечок. Основою формування конфліктологічної компетентності майбутнього фахівця є конфліктологічна готовність, яку ми трактуємо як інтегративне новоутворення особистості, що характеризується стійкою мотивацією й налаштованістю на безконфліктну взаємодію під час виконання професійних

функцій; високим рівнем оволодіння теоретичними конфліктологічними знаннями і сформованістю практичних умінь, необхідних для запобігання та вирішення конфліктів у професійній діяльності. Такі нароби є засадничими для проведення компонентно-структурного аналізу готовності майбутніх юристів до запобігання конфліктам у професійній діяльності, на який спрямовані наші подальші пошуки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гіренко С. П. Конфліктологічна готовність працівників органів внутрішніх справ як складова їх професійної підготовки / С. П. Гіренко // Вісник Національного університету оборони України. Питання педагогіки. – X, 2011. – № 4 (23). – С. 33–39.
2. Гришко В. І. Формування базових компетентностей майбутніх правознавців у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Гришко Вікторія Іванівна. – Нац. ун-т водного господарства та природокористування. – Рівне, 2016. – 21 с.
3. Грищенко Е. В. Особенности формирования конфликтологической компетенции студентов-юристов / Е. В. Грищенко // Роль и значение науки в вузе и ее влияние на образовательный процесс: материалы Междунар. заоч. науч.-практ. конф. (Саранск, 30 окт. 2015 г.) / [редкол.: Б. Ф. Кевбрин (отв. ред.) и др.]; Саран. кооп. ин-т РУК. – Саранск: ЮрЭксПрактик, 2015. – 472 с. – С. 24–27.
4. Дринка З. З. Дидактические условия подготовки студентов к решению профессиональных конфликтологических задач: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Зарема Забировна Дринка. – Калининград, 2000. – 20 с.
5. Маркарова К. Э. Формирование конфликтологической компетентности будущих юристов в процессе профессиональной подготовки в вузе: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Маркарова Кристина Эдуардовна. – Сев.-Кавк. гос. техн. ун-т. – Ставрополь, 2009. – 25 с.
6. Підбуцька Н. В. Конфліктологічна підготовка майбутньої управлінської еліти / Н. В. Підбуцька // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2010. – № 4. – С. 87–93.
7. Порожня Л. А. Теоретичні засади формування готовності майбутнього учителя до запобігання та розв’язання конфліктних ситуацій в учнівському середовищі / Л. А. Порожня // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2012. – № 36. – С. 147–151.

**КОНФЛІКТОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ
КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТА**

8. Самсонова Н. В. *Конфликтологическая культура специалиста и технология ее формирования в системе вузовского образования* / Н. В. Самсонова. – Калининград, 2002. – 308 с.

9. Свиридюк Н. П. *Філософсько-правові засади конфліктів у сфері професійної діяльності юриста: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12* / Наталія Петрівна Свиридюк – Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2010. – 17 с.

REFERENCES

1. Girenko, S. P. (2011). *Konfliktologichnaya gotovnist pratsivnikov organiv vnutrishnikh sprav yak skladova yikh profesiyanoi pidgotovki* [The conflictological training as a part of professional training of internal affairs employees]. Journal of the National University of Defense of Ukraine. Questions of pedagogy, vol. 4, no. 23, pp. 33–39. [in Ukrainian].

2. Grishko, V. I. (2016). *Formuvannya bazovikh kompetentnostey maybutnikh pravoznavtsiv u protsesi fakhovoyi pidgotovky* [Basic competence formation of future lawyers during the professional studying]. *Extended abstract of candidate's thesis*. National University of Water and Environmental Engineering, Rivne. [in Ukrainian].

3. Grischenko, E. V. (2015). *Osobennosti formirovaniya konfliktologicheskoy kompetentsii studentov-yuristov* [The formation features of the students-lawyers conflictological competence]. *Mezhdunarodnaya nauchno-prakticheskaya konferentsiya "Rol i znachenie nauki v vuze i ee vliyaniye na obrazovatelnyy protsess"* – *Proceeding of the International Conference "The role and significance of science in the university and its influence on the educational process"*. (p.472). Saransk: YurEksPraktik [in Russian].

4. Drinka, Z. Z. (2000). *Didakticheskie usloviya*

podgotovki studentov k resheniyu professionalnykh konfliktologicheskikh zadach [Didactic conditions for preparing students for solving professional problems]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kaliningrad. [in Russian].

5. Markarova, K. E. (2009). *Formirovaniye konfliktologicheskoy kompetentsii budushchikh yuristov v protsesse professionalnoy podgotovki v vuze* [The formation of conflictological competence of future lawyers during the professional studying in high school]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Stavropol: North-Caucasus Federal University. [in Russian].

6. Pidbutska, N. V. (2010). *Konfliktologichna pidgotovka maybutnoyi upravlinskoyi elity* [The conflict training for future managers]. *The theory and practice of social systems*, vol. 4, pp. 87–93. [in Ukrainian].

7. Porokhnaya, L. A. (2012). *Teoretychni zasady formuvannya gotovnosti maibutnogo uchytelya do zapobigannya ta rozvyazannya konfliktnykh sytuatsiy v uchnivskomu seredovysshchi* [Theoretical basics of future teacher formation for prevention and solving of conflicts among students]. *Problems of engineering – pedagogical education*, vol. 36, pp. 147–151. [in Ukrainian].

8. Samsonova, N. V. (2002). *Konfliktologicheskaya kulturna specialista i tekhnologiya yeyo formirovaniya v sisteme vuzovskogo obrazovaniya* [Conflictological culture of a specialist and technology of its formation in the system of higher education]. Kaliningrad, 308p. [in Russian].

9. Svurudyuk, N. P. (2010). *Filosofsko-pravovi zasady konfliktiv u sferi profesiyanoi diyalnosti yurista* [Philosophical and legal basis of conflicts of a lawyer]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: National Academy of Internal Affairs. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.08.2017

“Постарайтесь бути хоч трохи добрішими – і ви побачите, що не зможете зробити поганий вчинок”.

*Конфуцій
давньоқытайський філософ*

“Добрим людям треба довіряти, коли почуємо їх слова, пізнаємо розум, а не вимагати клятви”.

*Соқрат
давньогрецький філософ*

